

מחורבן לבניין

א. שו"ע אורח חיים - סימן א

(ג) ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש:

ב. מוסר אביך / מעין הקדמה

כל זמן שלא ילמד לעצמו שתתברר לו מעלת נשמת האדם ומעלת ישראל ומעלת הארץ הקדושה וההשתוקקות הראויה לכל איש ישראל לבניין המקדש וגדולת ישראל והתרוממותם בעולם, כמעט שאי אפשר לטעום טעם עבודה.

ג. יערות דבש ח"א, דרוש י"ג

ולכך אנחנו, בעוונותינו הרבים, איננו מרגישים כל כך חורבן בית המקדש לחסרון דעתנו, ואין שוטה מרגיש, יוסיף דעת יוסיף מכאוב, ואילו אנחנו היינו משיגים העדר שלמותנו ואובדן תפארתנו בחורבן בית המקדש, לא היה ערב לנו לאכול ולשתות, כי אם להתפלש בעפר.

ד. תלמוד בבלי מסכת יומא דף ט/ב

מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שלשה דברים שהיו בו: **עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים**... אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים, מפני מה חרב? מפני שהייתה בו **שנאת חנם**, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות: עבודה זרה. גלוי עריות ושפיכות דמים.

ה. ספר נצח ישראל - פרק ד

ויש לך לשאול, למה חרב בית המקדש ראשון בעוון אלו ג' עונות, ואילו מקדש שני בשביל שנאת חנם. ואין לומר שהיה זה במקרה. ועוד, כי אלו ג' עבירות, דהיינו עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים, יש להם ענין אחד, כי בשלשתן יהרג ואל יעבור (סנהדרין עד ע"ב), ולמה נשתתפו שלשתן בחורבן.

והפירוש אשר הוא לפי פשוטו, **כי מקדש ראשון היה השכינה ביניהם, וזהו מעלת בית המקדש ראשון שהיה מיוחד במעלה שהייתה השכינה שורה בו.**

ולפיכך חורבן שלו כאשר לא היה ראוי שתשרה שכינה ביניהם, והיינו כשטימאו את בית המקדש, ואין השם יתברך שורה בתוך טומאתם...ואלו ג' חטאים נקראו טומאה...ולפיכך בשביל אלו ג' טומאות חרב הבית.

אבל מקדש שני, שלא היתה השכינה שורה בו כמו במקדש ראשון, ולכך לא נחרב בשביל אלו ג' עבירות. אבל מעלת מקדש שני היה מחמת ישראל עצמם. ודבר זה ברור, כי ישראל הם מתאחדים על ידי בית המקדש שהיה להם... לכך בית המקדש על ידו הם אומה אחת שלימה.

ומפני כך נחרב הבית בשביל שנאת חנם, שנחלק לבבם, והיו מחולקים, ולא היו ראויים למקדש אשר הוא התאחדות ישראל. ופירוש פשוט הוא:

ו. עולת ראייה / חלק א / עמוד קכז

ותבנה בית המקדש במהרה בימינו. ההכרה באה, שכל הקלקולים הפרטיים באים רק מחסרונה של הארת החיים הכלליים. **חרבן בית המקדש, שנטל כבוד מבית חיינו, הוא הוא הגורם שעולמנו נחשך, והנשמות סובלות מצרים ומחשכים**, ועל כן באים הגרעונות הנוראים, המסבבים כל חטא, כל עון וכל פשע. על כן מוכרחת היא הנשמה הישראלית לבקש את תקונה בשרשה, יוחזר כבוד ד' על מכונו, יגלה הדר הקדש וזיוו בעולם, והכל ישוב על מכונו. ותבנה בית המקדש, במהרה בימינו. **השאיפה למהירות הבניין נותנת מעוף של קדושה מברקת בנשמתנו, והשקיקה, שהמהירות הזאת תהיה בימינו, מקשרת את כל מהות החיים שלנו, גם בצורתם הזמנית, ליסוד הקדושה השלמה העליונה**, שכל הארץ תאיר והאירה מכבודה, שיבנה בית המקדש במהרה בימינו.

ז. ספר מסילת ישרים - פרק יט - בביאור חלקי החסידות

ויתפלל תמיד על גאולת בני ישראל והשבת כבוד שמים לעילוי. ואם יאמר אדם מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגלות ועל ירושלים וכי', המפני תפילתי יכנסו הגליות ותצמח הישועה? תשובתו בצדו, כאותה ששינוי (סנהדרין ל"ח): לפיכך נברא אדם יחידי כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם, וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת, ואף שלא תעשה בקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה, הנה הם עשו את שלהם והקב"ה שמח בזה:

ח. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קד/ב

מעשה באשה אחת, שכנתו של רבן גמליאל, שמת בנה והייתה בוכה עליו בלילה. שמע רבן גמליאל קולה ובכה כנגדה, עד שנשרו ריסי עיניו. למחר הכירו בו תלמידיו והוציאוה משכונתו.

ט. מהרש"א על סנהדרין דף קד/ב

ואמר שמע רבן גמליאל קולה ובכה כו'. באיכה רבתי מפורש, שהיה שומע קולה ונזכר בחורבן בהמ"ק.

י. מדרש רבה איכה פרשה א פסקה כד

מעשה באשה אחת שהייתה בשכונתו של רבן גמליאל, והיה לה בן תשחורת ומת, והייתה בוכה עליו בלילה, והיה רבן גמליאל שומע את קולה, והיה נזכר חורבן בית המקדש והיה בוכה עמה, עד שנשרו ריסי עיניו, וכיון שהרגישו בו תלמידיו עמדו ופנו אותה משכונתו:

יא. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מח/א

מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה.

יב. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מט/א

אמר רבא: בכל יום ויום מרובה קללתו משל חבירו.

יג. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נט/א

מיום שחרב בית המקדש לא נראית רקיע בטהרתה, שנאמר 'אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם':

יד. ביאורי הגר"א, שיר השירים, עמ' ששח

מה תגידו לו. פירוש, מכל הצרות שמצאוני אל תגידו לו יותר, רק שחולת אהבה אני, שזה קשה לי יותר מכולם מה שהוא נפרד ממני.

טו. עולת ראיה / חלק א / עמוד קסא

כשהיה בית המקדש קיים, וקדושת האומה בכלל עומדת בכל תקף גילויה, אז הופעת האורה של העבודה וסגולתה הופיעה על כללות הכהונה, כהנים בעבודתם, קדושת הרגש והשירה על כללות הלויים, לויים בדוכנם, קדושת קבלת השפעה רוחנית עליונה זו הופעה על כללות האומה ע"י שלוחיה, ישראל במעמדם. אבל בעונותינו, בחורבן הבית, ואורות הקדש נסתמה דרכם, אזי אין די שאין הקדושה הכללית בהמון מתגלה, אלא אפילו אלה יחידי הסגולה שיש בהם דעה, שהם כאילו נבנה בית המקדש בימיהם (ברכות ל"ג), אינם יכולים כלל להוציא אל הפעל את הכח הקדוש הגנוז בהם. כי חרבן הבית בפעל הלא מעכב הוא, שאין לנו אפילו כהן יחידי, מיוחד בקדושתו, בעבודתו, ולא לוי בדוכנו, ולא ישראל במעמדו.

טז. ספר מסילת ישרים - פרק א - בבאור כלל חובת האדם בעולמו

וכשתסתכל בדבר תראה כי השלמות האמיתי הוא רק הדביקות בו יתברך, והוא מה שהיה דוד המלך אומר (תהלים עג): ואני קרבת אלקים לי טוב. ואומר (שם כז): אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו', כי רק זה הוא הטוב. וכל זולת זה שיחשבוהו בני האדם לטוב, אינו אלא הבל ושוא נתעה. אמנם לכשיזכה האדם לטובה הזאת, ראוי שיעמול ראשונה וישתדל ביגיעו לקנותה, והיינו שישתדל לידבק בו יתברך בכח מעשים שתולדתם זה הענין והם הם המצות:

יז. ספר רוח חיים על אבות - פרק ד משנה ה

ועיקר השכר הוא מה שזוכה לעבוד מלך הכבוד מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ויפה רגע זו מכל חיי עולם הבא. והשלם שזוכה להדבק באור ה', לא ימצא עונג וגם נחת משום דבר כי אם בעבוד את ה' ובקיום מצותיו, וזה יקר בעיניו יותר מהשכר. ולזה אמר משה - (דברים ד, ד), "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום". לפי דבקתכם בה' חיים כולכם "היום", זהו עיקר החיים:

יח. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף פא/א

אמר רב: מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן את זאת? דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, דכתיב: 'ויאמר ה' על עזבם את תורת וגו', היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה? אמר רב יהודה אמר רב: שאין מברכין בתורה תחלה.

יט. ר"ן נדרים דף פא/א

ומצאתי במגילת סתרים של ה"ר יונה ז"ל. דקרא הכי דייק דעל שלא ברכו בתורה תחילה אבדה הארץ. דאם איתא על עזבם את תורת כפשוטא, משמע שעזבו את התורה ולא היו עוסקין בה, כשנשאל לחכמים ולנביאים, למה לא פרשוהו, והלא דבר גלוי היה וקל לפרש? **אלא ודאי עוסקין היו בתורה תמיד**, ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ, עד שפרשו הקב"ה בעצמו, שהוא יודע מעמקי הלב, שלא היו מברכין בתורה תחלה, כלומר **שלא הייתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שיהא ראוי לברך עליה**. שלא היו עוסקים בה לשמה ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה, והיינו לא הלכו בה, כלומר בכוונתה לשמה. אלו דברי הרב החסיד ז"ל, והם נאים וראויין למי שאמרם.

כ. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף כא/א

אמר רבא: תורה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא.

כא. רש"י סוטה דף כא/א

מצוה בעידנא דעסיק בה – מגנא – מן היסורין; ומצלא – מיצה"ר, שלא יכשילנו לחטא:

כב. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף סב/ב

ו'יקם דוד ויכרת את כנף המעיל אשר לשאול בלט'. אמר רבי יוסי ברבי חנינא: כל המבזה את הבגדים, סוף אינו נהנה מהם, שנאמר 'והמלך דוד זקן בא בימים ויכסהו בבגדים ולא יחס לו':

כג. מדרש רבה איכה פרשה ד פסקה יד

'מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך', לא הוה קרא צריך למימר אלא בכי לאסף נהי לאסף קינה לאסף, ומה אומר מזמור לאסף? אלא משל למלך שעשה בית חופה לבנו, וסיידה וכיידה וציירה, ויצא בנו לתרבות רעה, מיד עלה המלך לחופה וקרע את הוילאות ושיבר את הקנים, ונטל פדגוג שלו איבוב של קנים והיה מזמר, אמרו לו: המלך הפך חופתו של בנו ואת יושב ומזמר?! אמר להם: מזמר אני שהפך חופתו של בנו ולא שפך חמתו על בנו כך אמרו לאסף הקב"ה החרים היכל ומקדש ואתה יושב ומזמר אמר להם מזמר אני ששפך הקב"ה חמתו על העצים ועל האבנים, ולא שפך חמתו על ישראל.

כד. ספר ירמיה פרק ז

(ט) **הִגְבַּר רָצוּ וְנָאֵף וְהִשָּׁבַע לְשֹׁקֵר וְקָטַר לְבַעַל וְהָלַךְ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעֶתֶם:**
(י) **וַיִּבְאֲתֶם וַעֲמַדְתֶּם לִפְנֵי הָהָא אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו וַאֲמַרְתֶּם נִצְלָנוּ לְמַעַן עֲשׂוֹת אֶת כָּל הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵלֶּה:**
(יא) **הַמְעַרְתֶּם פְּרָצִים הִיא הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו בְּעֵינֵיכֶם גַּם אֲנֹכִי הֵנָּה רְאִיתִי נְאֻם יְדֹד:**

כה. תלמוד בבלי מסכת יומא דף לט/ב

אמר רבי יצחק בן טבלאי: למה נקרא שמו לבנון? שמלבין עונותיהם של ישראל.

כו. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יח/ב

שקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלהינו.

כז. שו"ע יורה דעה - סימן רפט

(ד) כיצד קובעה, ימסמרנה במסמרים במזוזות הפתח, או יחפור בה חפירה ויקבענה:

כח. שפתני כהן, יורה דעה, רפט ס"ק ב

כדי שתשמור לכל הבית שבפנים מהמזיקים.

כט. גליון מהרש"א, שם

כדי שתשמור – בעושה אותה משום מצווה רשאי לחשוב בשכר מצווה ישמרהו ה', אבל העושה רק לכוונת שימור, אין לו שמירה אלא סכין בעיניו.

ל. נתיבות שלום, במדבר, עמ' רה

ענין בית המקדש הוא כמו שנאמר, (שמות כה ח) "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ונאמר "ועשו" לשון רבים, כדי להמשיך את השראת השכינה בבית המקדש שיתקיים "ושכנתי בתוכם", זהו רק מכח כלל ישראל, רק כאשר ישראל מאוחדים יחד, יש בכוחם להמשיך את הארת בית המקדש והשראת השכינה. אך כאשר הייתה ביניהם שנאת חנם ונהיה פירוד בכלל ישראל, וכמו במעשה קמצא ובר קמצא, בטלה השראת השכינה בתוכם, וממילא חרב בית המקדש, והוא לא בתור עונש על חטא שנאת חנם, אלא שעל ידי זה שנתפרדה האחדות של כלל ישראל, ושוב לא היתה מציאות של 'ושכנתי בתוכם'.

לא. ריקאנטי שמות פרק כט

ואל יעלה בדעתך כי העונשים הכתובים בתורה, הם כמו המעניש את האדם על עברו על מצות המלך, לא כן, רק הן דבר טבעי ממש, כי המבטל מצוה ממצות התורה, אותו הטוב שהיה נשפע בסבת עשייתה הוא נמנע. כדמיון מי שאינו זורע שדהו שאינו קוצר, וכמי שאינו לובש בגדים שגופו מתקרר, וכמו שטבע האש לחם, וטבע המים להרטב, והלחם להשביע, כך טבע כל מצוה ומצוה לעשות אותם הטובות שנאמרו בה, או אותן העונשים שנאמרו בביטולה.

לב. תלמוד ירושלמי מסכת יומא דף ה/א

כל דור שאינו נבנה בימיו, מעלין עליו כאילו הוא החריבו.

לג. ספר נצח ישראל - פרק ד

ולפיכך שנאת חנם מבטל כח כנסת ישראל, שנקרא "כנסת ישראל" על שם חבור ואחדות ישראל. וזה אמרם כי מקדש שני חרב על ידי שנאת חנם בלבד.

לד. שפתי חיים, מועדים, עמ' רעו

"כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו מעלה עליו הכתוב כאילו הוא החריבו" (ירושלמי יומא פ"א ה"א) - חז"ל הטילו את אחריות החורבן על כל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו, שכן אותן הסיבות שגרמו לחורבן, תיקון יגרום לבנינו מחדש... אבילות על ירושלים תובעת מעמנו את תיקון הפגמים שגרמו לחורבנה. בוודאי שאנו בוכים ומצטערים באבלנו, אבל אין די בזה, האבילות צריכה להיות מצווה פעילה המביאה לידי תוצאות חיוביות. וזה ייעשה, כאמור, ע"י התעמקות בסיבות החורבן ואריכות הגלות, שתוצאותיהן נמצאות וקיימות בנו עד היום, וע"י כך נדע להסיק את המסקנות במה וכיצד לתקן.

לה. ספר נצח ישראל - פרק ה

ויש לך להתבונן, מה עשה קמצא, ומה פשעו ומה חטאו שאמר 'על ידי קמצא חרב ירושלים'? אבל יש לך לדעת, כי על ידי זה שהיה באותו הדור שנאת חנם ומחלוקת, ודרך המקום שיש בו שנאת חנם שיקח לו אוהב לחלוק עם אחר ששונא לו. וזה היה כאן, שהיה רחמיה קמצא. וזאת האהבה עצמה הוא באמת חלוק ופירוד ומחלוקת כמו השנאה, כי על ידי זה נעשה מחלוקת. ולפיכך האוהב הזה נקרא 'קמצא', שאין התקשרות זה רק כדי לחלוק על אחרים. והנה הפרוד והחלוק נאמר על המתחברים להיות אוהבים על זה הדרך. לכך נקרא בעל המחלוקת 'בר קמצא', שיש בו המחלוקת ביותר, והוא יותר גרוע. ומי שלא היה בו המחלוקת, רק שהיה מתחבר אל מי שהיה בעל מחלוקת, נקרא 'קמצא':

לו. ספר חסד לאברהם - השקת יט

הב' ירגיל עצמו להכניס אהבת בני אדם בלבו, ויאהב הכל כאלו היו אחיו, ויותר מזה עד שיקבע בלבו אהבת בני אדם כלם ואפילו הרשעים יאהב אותם בלבו, ויאמר מי יתן ויהיו אלו צדיקים שבים בתשובה ויהיו כלם נביאים, ויראה מאמר אוהב נאמן לכל ישראל אמר ומי יתן כל עם ה' נביאים, וכמה יאהב אותם בהיותו מזכיר במחשבתו טובות אשר בהם, ויכסה מומם, ולא יסתכל בנגעיהם, אלא במדות הטובות אשר בהם, ויאמר בלבו אלו היה העני המאוס הזה בעל ממון רב כמה הייתי שמח בחכמתו, כמו שאני שמח בחברת פלוני, והרי זה אלו ילבישוהו הלבושים הנאים כמו פלוני, הרי אין בינו לבינו הבדל, אם כן למה יעדר כבודו בעיני, והרי בעיני ה' חשוב ממנו, שהוא נגוע מדוכה עוני וייסורין ומנוקה מעון, למה אשנא מה שהקב"ה אוהב, ובזה יהיה בלבו פונה אל צד הטוב, ומרגיל עצמו לחשוב במדות הטובות הנזכרים כלם. וזמשי"ל:

לז. את אחי אנכי מבקש, לנתיבות ישראל א קו.

את אחי ואת אחיותי, בכל חלקי עמנו, שבכל המפלגות ובכל הארגונים... את כולם אני מבקש ומפיל תחנונים לפניכם. חוסו נא על נפשתיכם ועל נפש עמינו כולנו. אל נגיע לידי חילול השם חלילה. אל נא יחליט כל אחד מאתנו... כי רק אתו כל האמת וכל הצדק. אל יחפץ ואל ידמה, במצבנו האיום הזה להטיל את דעתו בכפיית ידיים על חברו... נצמצם את חילוקי דעותינו הציבוריות בוויכוח הדיבור... 'אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם, ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם'... המאחד והמשתף אותנו... הוא מכריע ומרובה על המפריד ומפזר אותנו.

לח. אורות הקודש / חלק ג - מוסר הקודש / עמוד שכג / אהבת חנם ושנאת חנם - י

ואם נחרבנו, ונחרב העולם עמנו, על ידי שנאת חנם, נשוב להבנות, והעולם עמנו יבנה, על ידי אהבת חנם.